

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

**OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARIDA KITOBXONLIK
MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH: TALABALARNING BILIM SAVIYASINI
OSHIRISH, IJODIY FIKRLASHINI QO'LLAB-QUVVATLASH VA MA'NAVIY
QADRIYATLARNI MUSTAHKAMLASHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.**

B.O.Vorisova

Qo'qon DPI tayanch doktoranti

Annotatsiya. *Ushbu maqolada Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish bugungi kunda ta'lim-tarbiya jarayonining eng dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki kitob mutolaasi talabalarning intellektual salohiyatini oshirish, mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish hamda ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini boyitishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, kitobxonlik madaniyati talabaning kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlash, nutq madaniyatini rivojlantirish va hayotiy faoliyatida zarur bo'lgan bilimlarni chuqur egallashiga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *kitobxonlik, tarbiya, madaniyat, psixologiya, metod.*

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyat taraqqiyotini ta'minlovchi eng muhim omillardan biri – inson kapitali va uning intellektual salohiyatidir. Intellektual rivojlanishning asosiy mezonlaridan biri esa kitobxonlik madaniyati hisoblanadi. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalari talabalarida kitob mutolaasi, mustaqil fikrlash va bilim darajasini oshiradi.

Talabalarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish nafaqat ularning bilim darajasini oshiradi, balki ma'naviy yetuklik, tafakkur kengligi, muloqot madaniyati hamda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois kitobxonlikni targ'ib qilish va uni ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish oliy ta'lim tizimining dolzarb hisoblanadi.

Kitob-xazina deydi dono xalqimiz. Undan olingan bilim esa boylik. Kitob o'qigan har bir talabaning dunyoqarashi rivojlanadi, moddiy borliqni anglash imkoniyatlari kengayadi. «Yaxshi suhbatdoshing bo'lmasa, kitob o'qi», deb bejiz aytmagan dono xalqimiz. Kitob insoniyat aql-zakovati yaratgan eng buyuk mo'jizalardan biridir. Oliy ta'lim muassasasi hamda kutubxonalarini oldiga quyidagi vazifalarni yechish mas'uliyati qo'yilgan: - talabalarning kitob bilan o'zaro aloqasini mustahkamlab, ularni kitob o'qishga qiziqtirish, ta'lim-tarbiya jarayonida kitob va boshqa axborot manbalaridan foydalanishga keng imkoniyat yaratish; - talabani badiiy adabiyotga qiziqtirish, kitob o'qishga bo'lgan ehtiyojini kuchaytirish, uni mustaqil o'qishga o'rgatish, badiiy adabiyot orqali talabalarda badiiyestetik didni shakllantirishga alohida e'tibor qaratish; - talabalarda izchil tarzda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish; - talabalarning kitobni mustaqil mutolaa qilib, uni ijodiy o'zlashtirishga odatlantirish; - talabalarda kitob bilan muloqotga kirishish ko'nikmalarini qaror toptirish; - talabalarda kitobxonlik madaniyatini

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

shakllantirishda ilg'or axborot texnologiyalaridan foydalanish. Yoshlarning axloqiy rivojlanishi, ularni insonparvarlik ruhida tarbiyalash masalasiga O'zbekistonda katta e'tibor qaratilgan. Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev tomonidan taklif etilgan mamlakatimizni rivojlantirish va uning mustaqilligini mustahkamlashning strategik vazifalarida ma'nan yetuk, barkamol avlodni va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash hamda ijtimoiy vazifalarni hal etishda jamiyatga yordam ko'rsata oladigan ko'ngilli, milliy g'urur hissi ustun bo'lgan yoshlarni tarbiyalash muhim vazifalardan biri sifatida belgilab berilgan. Bu vazifalarni amalga oshirishda "biz asrlar mobaynida shakllangan milliy an'analarimizga, ajdodlarimizning boy merosiga tayanamiz" [1] va o'sib kelayotgan yosh avlodni Sharqona tarbiya asosiga qurilgan umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash jamiyat oldiga ulkan mas'uliyat yuklamogda. Kitobxonlik madaniyati – bu shaxsning kitob o'qishga bo'lgan ehtiyoji, mutolaa qilish odati, o'qilgan asarlarni tahlil qilish, baholash va amaliy hayotda qo'llash qobiliyatidir. Kitobxonlik madaniyati quyidagi tarkibiy qismlardan iborat

- **o'qishga bo'lgan motivatsiya va qiziqish;**
- **axborotni izlash va tanlash ko'nikmasi;**
- **o'qilgan materialni tahlil qilish va tushunish;**
- **fikrni mantiqiy ifodalash va baholash;**
- **mustaqil xulosa chiqarish va ijodiy yondashuv.**

Talabalarda ushbu sifatlar shakllansa, ularning o'qish jarayonidagi faolligi hamda ilmiy izlanishlarga bo'lgan intilishi ortadi.

Talabalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirishning dolzarbligi

Oliy ta'limda kitobxonlik madaniyatining rivojlanishi quyidagi sabablar bilan muhim hisoblanadi:

Birinchidan, bugungi kunda yoshlarning ko'pchiligi ijtimoiy tarmoqlar va qisqa axborotga ko'proq qiziqmoqda. Natijada chuqur tahliliy o'qish kamayib, yuzaki bilim shakllanmoqda.

Ikkinchidan, kitob mutolaasi talabanning lug'at boyligini oshiradi, fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va nutq madaniyatini shakllantiradi.

Uchinchidan, kitobxonlik – ma'naviy tarbiyaning asosiy vositasi bo'lib, talabada milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatni kuchaytiradi.

Shu bois oliy ta'limda kitobxonlikni rivojlantirish bo'yicha tizimli ishlar olib borish zarur.

Kitobxonlikka ta'sir etuvchi omillar

Talabalarda kitobxonlik madaniyati rivojiga quyidagi omillar bevosita ta'sir ko'rsatadi:

- **oila muhiti va ota-onaning kitobga munosabati;**
- **maktab davrida shakllangan mutolaa odati;**
- **o'qituvchi va professorlarning shaxsiy namunasi;**
- **kutubxona va elektron resurslarning mavjudligi;**
- **talabanning shaxsiy qiziqishlari va motivatsiyasi;**
- **axborot texnologiyalarining ta'siri.**

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalar ikki tomonlama ta'sir ko'rsatadi: bir tomondan, kitob o'qishni kamaytirishi mumkin, ikkinchi tomondan, elektron kitoblar va audiokitoblar orqali mutolaani yanada qulaylashtiradi.

Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik yondashuvlari

Oliy ta'lim muassasalarida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda quyidagi pedagogik yondashuvlar samarali hisoblanadi:

a) Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv

Bu yondashuvda talabanning qiziqishi, ehtiyoji va imkoniyatlari hisobga olinadi. Har bir talaba uchun mos adabiyotlar tavsiya etiladi.

b) Kompetensiyaviy yondashuv

Kitobxonlik faqat o'qish emas, balki o'qilgan asar asosida tahlil qilish, munozara yuritish, xulosa chiqarish ko'nikmasini ham shakllantiradi.

c) Innovatsion texnologiyalar asosida o'qitish

Zamonaviy platformalar, elektron kutubxonalar, audiokitoblar, mobil ilovalar orqali talabalarning kitob o'qishga qiziqishini oshirish mumkin.

5. Kitobxonlikni rivojlantirishning samarali shakl va metodlari

Talabalar kitobxonligini rivojlantirishda quyidagi metodlar keng qo'llaniladi:

- “Kitobxonlik klubi” tashkil etish;
- “Bir oy – bir kitob” loyihasi;
- munozara va debat darslari;
- kitob taqdimoti (Book presentation);
- esse va kitob tahlili yozdirish;
- “Eng faol kitobxon” tanlovlari;
- badiiy asarlar asosida sahna ko'rinishlari;
- kutubxona bilan hamkorlikda ijodiy uchrashuvlar.

Ushbu metodlar talabanning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi va jamoaviy mutolaa muhitini yaratadi.

Kutubxonaning kitobxonlik madaniyatidagi o'rni

Oliy ta'lim muassasalarida kutubxona nafaqat kitob beruvchi maskan, balki ilmiy-ma'naviy markaz sifatida faoliyat yuritishi lozim. Zamonaviy kutubxona quyidagilarni ta'minlashi kerak:

- elektron katalog va elektron kutubxona tizimi;
- onlayn kitob xizmatlari;
- kitobxonlar bilan interaktiv ishlash;
- seminar va davra suhbatlari;
- ilmiy manbalar bilan ishlash bo'yicha treninglar.

Kutubxona faol bo'lsa, talabanning kitobga bo'lgan ehtiyoji ortadi va o'qish jarayoni samaradorlashadi.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'lim muassasalari talabalarida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Kitobxonlik madaniyati talabaning bilim darajasi, mustaqil fikrlashi, nutq madaniyati hamda ma'naviy yetukligini shakllantiradi.

Talabalarda kitobxonlikni rivojlantirish uchun oliy ta'lim muassasalarida innovatsion yondashuvlar, motivatsion loyihalar, kutubxona faoliyatini modernizatsiya qilish, professor-o'qituvchilarning shaxsiy namunasi va kitobxonlik muhitini yaratish zarur. Bunday tizimli ishlar natijasida talabalarning o'qishga bo'lgan qiziqishi ortib, ularning ilmiy va kasbiy tayyorgarligi mustahkamlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari va nutqlari (ma'naviyat va kitobxonlik masalalariga oid).
2. Pedagogika va ta'lim texnologiyalari bo'yicha o'quv qo'llanmalar.
3. Oliy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalar.
4. Kutubxonashunoslik va axborot madaniyati bo'yicha ilmiy manbalar.
5. Baltabayeva M. Oilavii kitobxonlik – azaliy qadriyat G'G' J. Kutubxona.uz. – T.: 2018. - №2 (38). – 6-b.
6. Зеткина И.А., Николаева Е.А. Семейное чтение в России: в поисках утраченных традиций // Ж. Вестник культуры и искусств. – Челябинск: 2011. - № 3 (27). – С. 9. www.tadqiqotlar.uz 16-to'plam 2-son fevral 2025 163 Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi
7. Мелентьева Ю.П. Семейное чтение: теоретический аспект // Ж. Библиосфера. – Новосибирск: 2011. - № 4. – С. 11.
8. Подкладова Т.Д., Губайдуллина А.Н., Горенинцева В.Н. Семейное чтение как социальная практика: постановка проблемы и обзор исследований // Ж. Азимут научных исследований: педагогика и психология. – Тольятти: 2017. - № 3 (20). – С. 369.
9. Чупринова Е.А. Семейное чтение // http://oubomsk.ru/Posobiya/ semejnoe_ chtenie.pdf.